

ปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชน
ในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม
Legal Problems of Community Participation in
Local Wisdom and Cultural Promotion and Preservation

เอกพงษ์ สารน้อย¹
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีปทุม
2410/2 แขวงพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: egkpong.sa@spu.ac.th

Egkpong Sarnnoi²
Faculty of Law, Sripatum University
2410/2 Phaholyothin, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
Email: egkpong.sa@spu.ac.th

สุกานดา สารน้อย³
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม
39/1 ถนนรัชดาภิเษก แขวงจันทรเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900, ประเทศไทย
อีเมลติดต่อ: sukanda.s@chandra.ac.th

Sukanda Sarnnoi⁴
Faculty of Humanities and Social Sciences, Chandrakasem Rajabhat University
39/1 Ratchadaphisek Road, Chanthakasem, Chatuchak, Bangkok 10900, Thailand
Email: sukanda.s@chandra.ac.th

Received: May 6, 2020 Revised: October 9, 2020 Accepted: October 26, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงปัญหากฎหมายการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการอนุรักษ์ให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมยังคงอยู่ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

จากการศึกษาพบว่า ปัจจุบันกระแสโลกาภิวัตน์และการรับวัฒนธรรมจากต่างประเทศมีผลกระทบต่อ การสูญหาย หรือการทำลายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมภายในประเทศไทยอย่างมาก ดังนั้นแล้ว การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะพิจารณาถึงพระราชบัญญัติส่งเสริม

---

¹ อาจารย์.

² Lecturer.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์, อาจารย์.

⁴ Assistant Professor, Lecturer.

และรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ แต่ทว่าองค์ประกอบของคณะกรรมการยังไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงขาดการเข้าไปมีส่วนร่วมจากผู้แทนจากชุมชนที่แท้จริง และทั้งนี้ มาตรา 14 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และมาตรา 15 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด ซึ่งทั้งสองมาตรานี้ มีองค์ประกอบของกรรมการที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ กรรมการของภาครัฐมีเกินความจำเป็น ส่งผลให้การทำงานขาดความคล่องตัวในทางปฏิบัติ และยังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม ดังนั้นแล้ว จึงเห็นควรแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดบทบาทให้ชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมในการเป็นกรรมการทั้งในระดับชาติและในระดับจังหวัด เพื่อเป็นการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างมีประสิทธิภาพ และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม; ชุมชน; การส่งเสริมและอนุรักษ์; มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

Abstract

This article aims to study the legal problems of community participation in local wisdom and cultural promotion and preservation in order to identify directives for preserving cultural intelligent heritage for next generations.

Results show that Thai culture especially intelligent heritage is in severe jeopardy, and some cultural heritages are actually on the verge of extinction, due to globalization and influx of foreign cultural influences. Therefore, it is necessary to promote and preserve Thai local wisdom and culture. Section 5 of Promotion and Preservation of Intangible Cultural Heritage B.E. 2559 provides that a national committee is to be set up to oversee the promotion and preservation of local wisdom and cultural heritage. Nevertheless, the compositions of the committee do not include all agencies involved with the promotion and preservation. Moreover, representatives of local communities cannot take part in this duty. In addition, there should be a similar committee in Bangkok (Section 14) and in provinces (Section 15). The provisions of these two sections cause redundancy: there are too many committees to be set up by the state. As a result, there is not enough flexibility whereas local communities are barred from playing an active role in promoting and preserving local wisdom and cultural heritage. Finally, there should be legal amendments to promote community participation in being a member of the national and provincial committees. The ultimate goal is to promote and to preserve local wisdom and cultural heritage in efficient ways so as to ensure a smooth transfer to next generations.

Keywords: Participation; Community; Promotion and Preservation; Cultural and Local Wisdom Heritage

1. บทนำ

การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทยนั้น พบว่า ยังมีประชาชนหรือผู้แทนจากชุมชนรับทราบถึงสิทธิของตนเองที่มีตามกฎหมายไม่มากนัก ทั้งที่ประเทศไทย มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีมรดกภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น มีการสืบทอดประเพณี วัฒนธรรมจากบรรพบุรุษด้วยบอกเล่าทางวาจา หรือบรรพบุรุษได้ใช้เป็นวิถีชีวิต หรือปฏิบัติให้ดู เพื่อที่ทายาทรุ่น ลูกหลานต่อไปได้ฝึกปฏิบัติตาม⁵ กลายเป็นภูมิปัญญาดั้งเดิม ภูมิปัญญาท้องถิ่นของบรรพบุรุษ เช่น การทำ อาหาร การกิน การแต่งกาย งานประเพณี วัฒนธรรม ศิลปะ ภาพวาด คติชน ความเชื่อทางศาสนา เป็นต้น ส่งผลให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนหรือที่ปัจจุบันเรียกว่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เป็นมรดกภูมิปัญญา ทางวัฒนธรรมมีลักษณะเป็นสมบัติร่วม ไม่มีคนใดคนหนึ่งเป็นเจ้าของ รวมถึงในระดับระหว่างประเทศเองด้วย ไม่ใช่ของประเทศใดประเทศหนึ่ง กล่าวคือ เป็นสมบัติร่วมกันของหลายชาติได้⁶

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นได้รับความนิยม กลายเป็นการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทำให้เกิด เป็นสินค้าทางวัฒนธรรมให้แก่ชาวไทยและชาวต่างชาติที่สนใจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงถือได้ว่าเป็น สินค้าทางวัฒนธรรมของชาติไทยโดยที่คนในชุมชนต้องหวงแหนและรักษา เพื่ออนุรักษ์ความเป็นตัวตนในพื้นที่ นั้น ๆ แต่ในการพัฒนาประเทศเพื่อเป็นการส่งเสริมในระดับชาติและนานาชาตินั้น จึงทำให้รูปแบบของกฎหมาย เข้ามามีส่วนสำคัญในการส่งเสริมและอนุรักษ์ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อสามารถบริหารจัดการในพื้นที่ได้อย่าง มีประสิทธิภาพ ดังนั้นพระราชบัญญัติที่บัญญัติขึ้นจึงจำเป็นต้องมาจากการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ ราชการส่วนกลางควรไปบริหารจัดการในส่วนท้องถิ่นในเชิงสนับสนุนเท่านั้น และการปฏิบัตินั้น ควรให้สิทธิแก่ ชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นเป็นผู้ดำเนินการหลัก เพื่อการเกิดประสิทธิภาพอย่างแท้จริง

หากปล่อยให้เป็นที่ของภาครัฐเป็นหลักในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว ย่อมก่อให้เกิดปัญหา โดยพบว่าในปัจจุบันนั้น กระแสโลกาภิวัตน์และการ เปลี่ยนรูปของสังคม ซึ่งเกิดจากอิทธิพลของวัฒนธรรมสมัยใหม่จากต่างประเทศนั้นมีผลกระทบต่อชุมชน จึงเกิด เป็นภัยคุกคาม ทำให้เกิดการสูญหายหรือทำลายมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงการขาดผู้สืบทอด ตลอด ถึงขาดการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบ และหากชุมชนไม่เห็นถึงความสำคัญของมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมของตนเองแล้ว ทำให้โอกาสการสูญหายทางวัฒนธรรมนั้น ๆ มีสูงมาก ดังนั้นแล้ว การเพิ่มบทบาทให้ ชุมชนมีส่วนร่วม จึงเป็นอีกช่องทางหนึ่งให้ชุมชนมีความเข้าใจ เห็นคุณค่าความสำคัญ และมีความต้องการอนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนตามมา

เมื่อพิจารณาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดรับรองสิทธิของบุคคล และชุมชนไว้ใน มาตรา 43 (1) ในการอนุรักษ์ พื้นฟู หรือส่งเสริมภูมิปัญญา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม และจารีตประเพณี อันดีงามทั้งของท้องถิ่นและของชาติ แต่เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดก ภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 กำหนดให้มีคณะกรรมการระดับชาติ, มาตรา 14 กำหนดให้มี

⁵ Kittiporn Jaiboon and Kingthong Mahapornpaisarn, "Asia Sub-regional Workshop on the Intangible Cultural Heritage," *Thai Cultural Journal* 47, no. 1 (December 2007): 8-9. [In Thai]

⁶ Thimsoon Sirisrisak, "Convention for the Protection of Non-physical Cultural Heritage," *Journal of Ancient City* 38, no. 2 (April-June 2012): 120. [In Thai]

คณะกรรมการกรุงเทพมหานคร และมาตรา 15 กำหนดให้มีคณะกรรมการระดับจังหวัด ซึ่งโดยคณะกรรมการระดับกรุงเทพมหานครและระดับจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ที่สำคัญในการพิจารณาและคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น เพื่อเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อคณะกรรมการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมระดับชาติในการพิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อไป เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบของคณะกรรมการทั้งในระดับชาติและในระดับจังหวัดแล้ว กรรมการส่วนใหญ่เป็นเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ ทำให้มุมมองในการพิจารณามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นการมองผ่านเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นหลัก ไม่ได้มองในมุมมองของชุมชนผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรมอย่างที่ควรจะเป็น ซึ่งการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมควรจะเริ่มจากบทบาทจากชุมชน โดยกำหนดให้ชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมเข้าไปมีส่วนร่วมเนื่องจากไม่มีผู้ใดสามารถเข้าใจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้ดีไปกว่าเจ้าของวัฒนธรรมของตนเอง อีกทั้งการมีส่วนร่วมของชุมชนก็เป็นการรับรองสิทธิของชุมชนที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้รับรองไว้

ดังนั้นแล้ว การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นควรมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วม เพื่อเป็นการอนุรักษ์ให้มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมคงอยู่และมีการสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นต่อไป

2. ความสำคัญจากการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาพื้นที่ ซึ่งควรได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมให้มีความสอดคล้องกับการบริหารในเชิงรุกของชาติ เพื่อให้ชุมชนอยู่ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งเป็นการพัฒนาที่ตรงระบบ และสามารถพัฒนาศักยภาพชุมชนอย่างตรงจุด เนื่องจากในการศึกษาในเชิงพื้นที่นั้น เจ้าของพื้นที่ควรเป็นผู้มีความเข้าใจในพื้นที่มากที่สุดนั่นเอง

การมีส่วนร่วม (Participation) ตามพจนานุกรมภาษาอังกฤษ ฉบับออกซฟอร์ดได้ให้คำนิยามไว้ดังนี้ “การมีส่วนร่วมกับบุคคลอื่นในการกระทำบางอย่างหรือบางเรื่อง” ดังนั้นการมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคลกระทำการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือในประเด็นที่บุคคลนั้นสนใจ ไม่ว่าจะเขาจะได้ปฏิบัติการเพื่อแสดงถึงความสนใจอย่างจริงจังหรือไม่ก็ตาม และไม่เป็นที่บุคคลนั้นจะต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้นโดยตรง แต่การมีทัศนคติความคิดเห็น ความสนใจ และความห่วงใยก็เพียงพอแล้ว และทั้งนี้ ยังได้ให้คำจำกัดความของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการที่สมาชิกของชุมชน ซึ่งกระทำการออกมาในลักษณะของการทำงานร่วมกันที่จะแสดงให้เห็นถึงความต้องการร่วม ความสนใจร่วม มีความต้องการที่มีเป้าหมายร่วมทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง หรือการดำเนินการร่วมกันเพื่อให้เกิดอิทธิพลต่อรองอำนาจมติชุมชน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม⁷

การมีส่วนร่วมของชุมชน หมายถึง การที่ชุมชนร่วมคิดร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบช่วยกัน ไม่ว่าจะ เป็นของบุคคลหรือของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการดำเนินงาน เกิดการพัฒนา และเกิดการเปลี่ยนแปลง ในทิศทางที่ต้องการ ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นสิ่งสำคัญของการพัฒนาชุมชน ส่งผลให้การดำเนินงานหรือดำเนินกิจกรรมเป็นตามแผนงานหรือโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสิน

⁷ Kiattikajon Wajanasawat, *People's Participation in Policy Implementation Government Recruitment Services* (Bangkok: Planning and Information Division, Department of Employment Ministry of Labor, 2007), 5-6. [In Thai]

ใจช่วยปฏิบัติการเข้าร่วมรับผิดชอบในการพัฒนาชุมชนของตน และร่วมกันกระทำในสิ่งที่ลงความเห็นร่วมกัน ตามความต้องการของชุมชน และสิ่งที่ช่วยกันทำต้องเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนเป็นผู้ตัดสินใจ กำหนดปัญหาความต้องการของตนเองอย่างแท้จริง เป็นการเสริมสร้างพลังให้แก่ประชาชนในชุมชน หรือกลุ่ม หรือองค์กรที่ตั้งขึ้นในชุมชน⁸ ดังนั้นแล้ว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่ชุมชนต้องมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เพื่อให้ได้องค์ความรู้ของข้อมูลที่ถูกต้อง เป็นความภาคภูมิใจร่วมกันของคนชุมชนในพื้นที่ และยังเป็นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันให้เกิดความรักในท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ส่วนรวมของชุมชน

เมื่อพิจารณาอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ซึ่งร่างโดยที่ประชุมใหญ่ขององค์การศึกษาศาสนาและวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (ยูเนสโก) โดยจากฉบับแปลแล้ว ประเทศไทยได้ใช้คำว่า “มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม”⁹ โดยข้อ 15 แห่งอนุสัญญาได้กำหนดถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยแต่ละรัฐภาคีจะต้องพยายามดำเนินการเพื่อให้ชุมชนและกลุ่มชนมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางที่สุด และหากเป็นการเหมาะสมให้มีปัจเจกบุคคล ซึ่งสร้างสรรค์ อารงรักษา และถ่ายทอดมรดกดังกล่าวเข้าร่วมในการอนุรักษมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วย และนำบุคคลเหล่านั้นเข้ามามีบทบาทในการจัดการอย่างแข็งขันด้วย¹⁰ เนื่องจากมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม คือ จิตวิญญาณของชุมชน ชุมชนจึงมีความเข้าใจวัฒนธรรมของตนเป็นอย่างดีที่จะส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เมื่อชุมชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แล้ว ชุมชนจะเห็นถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม

3. หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น

หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่นประกอบด้วย 2 ประการ ดังนี้

3.1 หลักการและแนวคิดที่เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

มรดกทางวัฒนธรรมนั้น หมายถึง แบบแผนหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในอดีต กล่าวคือ การทำมาหากิน การตั้งแหล่งที่อยู่อาศัย การพักผ่อนหย่อนใจ การป้องกันรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ระบบความเชื่อ เครื่องนุ่งห่ม การคมนาคม การศึกษา และการปกครอง โดยแบบแผนหรือเนื้อหาของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในอดีตเหล่านี้ บางกรณีได้หมดความสำคัญไป แต่บางกรณียังคงมีความสำคัญสืบเนื่องอยู่ เนื่องจากมนุษย์ในสังคมนั้นยังคงยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมา¹¹

⁸ Egkapong Samnoi, *Issues of Laws on Protection of Intangible Cultural Heritage* (Bangkok: Doctor of Laws, 2017), 78. [In Thai]

⁹ The Group Preserves the Cultural Heritage, *Act for Promotion and Preservation of Intellectual Heritage Cultural Heritage 2016 and the Convention on the Preservation of Intangible Cultural Heritage 2003* (Bangkok: Office of Printing Affairs, War Veterans Organization, 2017), 86. [In Thai]

¹⁰ Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003, Article 15.

¹¹ Sesak Vallipodom, *The Nature of Things: Accessing All Truth, Humanity with Social and Cultural Development* (Bangkok: Sod Sri Saritwong Foundation, 2004), 1-2. [In Thai]

มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น เป็นผลผลิตทางปัญญาหรือองค์ความรู้ของมนุษย์ที่เกิดจากการสะท้อนถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ ระหว่างมนุษย์ด้วยกันและระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ จากการสั่งสมจากประสบการณ์โดยมีการพัฒนาปรับปรุงและถ่ายทอดสืบต่อกันมาเพื่อตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหา รวมถึงแสดงถึงเอกลักษณ์ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจของคนในสังคม เช่น ภูมิปัญญาด้านภาษาและวรรณกรรม ด้านเกษตรกรรม ด้านโภชนาการ เป็นต้น โดยยูเนสโก (UNESCO) ได้ประกาศการบังคับใช้อนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ซึ่งประเทศไทยนั้น ได้เข้าร่วมเป็นรัฐภาคีของอนุสัญญาอย่างสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2559 ดังนี้แล้ว จากพันธกรณีของอนุสัญญาที่ส่งผลกระทบต่อประเทศไทยในฐานะรัฐภาคี กรมส่งเสริมวัฒนธรรมจึงได้เสนอพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 เพื่อรองรับพันธกรณีดังกล่าว¹²

ภาครัฐโดยรัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้รับรองในการตระหนักถึงความสำคัญของทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของตนจากโครงสร้างพื้นฐานของสังคมที่ชุมชนนั้นได้ร่วมกันสร้างขึ้น มา นอกจากนี้ ควรพยายามให้ชุมชนมีส่วนในการปกป้องรักษาทรัพย์สินทางวัฒนธรรมของตน เพื่อการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน โดยชุมชนมีหน้าที่ให้ความช่วยเหลือหน่วยงานของภาครัฐในการดำเนินการตามแผนงานที่ภาครัฐกำหนด รวมถึงการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามกฎหมาย ทั้งนี้ รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องเคารพต่อกรรมสิทธิ์และสิทธิในทรัพย์สินของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ชุมชนได้มีอิสระในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของตนอย่างแท้จริง

3.2 นิติภูมิศาสตร์กับภูมิปัญญา และการมีส่วนร่วมในท้องถิ่น

โดยค่านานิตศาสตร์นั้น หมายถึง ความรู้ทางด้านกฎหมาย ภูมิศาสตร์ ซึ่งหมายถึง ความรู้ทางด้านพื้นที่ ซึ่งทั้งสององค์ความรู้ี้มีความสัมพันธ์กันตั้งแต่สมัยโบราณโดยที่เราปฏิเสธมิได้ ตั้งแต่เรื่องพื้นที่ อาณาเขต การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม ซึ่งเป็นการบ่งบอกถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม ที่แสดงถึงชุมชนใดชุมชนหนึ่งที่เป็นองค์ความรู้ของคนในท้องถิ่น มนุษย์เริ่มใช้ชื่อตำแหน่งที่ตั้งของตนกับสินค้าทางวัฒนธรรมที่ได้ผลิตขึ้นในพื้นที่นั้น ๆ เพื่อสร้างลักษณะเด่นเฉพาะให้แก่ตนเอง ด้วยองค์ประกอบทางธรรมชาติที่เป็นลักษณะเฉพาะของชุมชนท้องถิ่น แสดงถึงแหล่งกำเนิดทางภูมิศาสตร์ของตนนี้ จึงเป็นภูมิปัญญาของชุมชนที่มีส่วนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของพื้นที่อย่างแท้จริง

เมื่อพิจารณาถึงส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น จากแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรด้วยภูมิปัญญาร่วมกันของชุมชนโดยเฉพาะด้านวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าการจัดการทรัพยากรวัฒนธรรมของชุมชนจะส่งผลให้ชุมชนเกิดการพัฒนา เนื่องจากคนในชุมชนมีส่วนเกี่ยวข้อง จึงทำให้เกิดองค์ความรู้และความสามารถเพิ่มขึ้นจากการมีส่วนร่วม เกิดเป็นสินค้าและเป็นภูมิปัญญาที่สามารถถ่ายทอดไปยังแหล่งอื่นได้ และทำให้คนในชุมชนมีจิตสำนึกรัก ภาคภูมิใจ และเกิดความหวงแหนวัฒนธรรมของชุมชน คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกันภายในชุมชน ส่งผลให้ชุมชนมีความสามารถในการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

¹² Hahairat Bunyopatum, "Local Wisdom and Development," (Master's thesis, Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, 2018), 1-18. [In Thai]

3.3 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในต่างประเทศ

ในต่างประเทศนั้น ประเทศญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่เข้มแข็งมาก และเป็นประเทศแรกในการออกกฎหมายคุ้มครองสมบัติทางวัฒนธรรมเมื่อ พ.ศ. 2498 โดยประเทศญี่ปุ่นมีแนวคิด ว่าทรัพย์สินทางวัฒนธรรมนั้นคือ มรดกทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่มีคุณค่าของชาติ โดยประชาชน รัฐบาล และรัฐบาลท้องถิ่นนั้นต้องให้ความเคารพเจ้าของชุมชนหรือประชาชนผู้มีสิทธิ์¹³ ดังนั้นแล้ว การดำเนินการใด ๆ ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการศึกษาวัฒนธรรมกีฬาที่มีผลต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จะต้องแจ้งให้ ประชาชนทราบล่วงหน้าก่อน การกำหนดให้มรดกทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ให้เป็นมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมนั้น เป็นอำนาจของรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โดย กำหนดให้องค์กร ชุมชน หรือกลุ่มบุคคลเป็นผู้ถือสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พร้อมกับแจ้งให้ประชาชน ทราบล่วงหน้าก่อนที่จะมีผลบังคับใช้ในราชกิจจานุเบกษาอย่างเป็นทางการ ต่อมาหากปรากฏว่าองค์กร ชุมชน หรือกลุ่มบุคคลใดที่มีคุณสมบัติและมีสิทธิ์ในมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมได้รับการตรวจสอบแล้ว รัฐมนตรี กระทรวงศึกษาธิการ วัฒนธรรม กีฬา วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีนั้นก็มีอำนาจประกาศให้เป็นผู้มีสิทธิ์เพิ่มเติม ได้¹⁴ ชุมชนจึงมีส่วนร่วมโดยรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ที่รัฐบาลแจ้งให้ทราบ และรัฐบาลรับฟังความเห็นของชุมชน เป็นหลัก ซึ่งมีผลต่อการดำเนินการด้านนโยบายทางวัฒนธรรมของภาครัฐ

ในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน รัฐบาลและหน่วยงานทุกระดับจะร่วมกันป้องกันและอนุรักษ์ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รวมถึงการป้องกันและ การรักษาเงินทุนที่เข้ามาในชุมชน เนื่องจากการเงินและงบประมาณนั้น บางครั้งมีการรับเงินสนับสนุนจากผู้ที่มี หวังแต่ประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ จึงทำให้เกิดการละเลยการส่งเสริมและรักษามรดกทางวัฒนธรรม ดังนี้ จึงมี การกำหนดให้สนับสนุนการทำงานเกี่ยวกับการป้องกันและการรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในภูมิภาค ชาติพันธุ์ พื้นที่ห่างไกล และภูมิภาคที่ยากจน¹⁵ รัฐบาลจึงมีการคุ้มครองแหล่งที่มาของมรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรมของประเทศ ซึ่งเห็นได้จากการกำหนดให้ความสำคัญแก่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดย การต้องเคารพต่อชุมชนหรือประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิ์ และการใช้งานของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไม่ให้ เป็นในทางที่เสื่อมเสียหรือบิดเบือน หรือเป็นสิ่งต้องห้าม¹⁶ และมีการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทาง วัฒนธรรม โดยกฎหมายให้สิทธิชุมชนนั้น สามารถนำเสนอข้อมูลวัฒนธรรมให้กับหน่วยงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นมี ส่วนร่วมต่อการขึ้นบัญชีรายการทางมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมด้วย

จึงเป็นที่พิจารณาได้ว่าชุมชนนั้นเป็นรากฐาน เป็นเครือข่ายของคนที่มีความรู้สึก ความเป็นตัวตน หรือการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ในทางประวัติศาสตร์ร่วมกัน มีการแสดงออกมา การปฏิบัติ และการส่งมอบองค์

¹³ The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU), "The Protection of Intangible Cultural Heritage in Japan: Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH)," Paper Presented at the Experts in Cultural Heritage, Intangible, Prevention and how to do Inventory, Bangkok, Thailand, December 13-16, 2005, 1. [In Thai]

¹⁴ Law for the Protection of Cultural Property, Article 71.

¹⁵ Law of the People's Republic of China on Intangible Cultural Heritage, Article 6.

¹⁶ Ibid., Article 5.

ความรู้จักกลายเป็นส่วนร่วมกับมรดก จึงส่งผลให้กลายเป็นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้ มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนนั้น จึงควรมีการปลูกฝังให้คนรุ่นต่อไป เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ อาหาร การกิน เครื่องดนตรี เครื่องใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ซึ่งการศึกษาในโรงเรียนนั้นเป็นอีกทางหนึ่งในการร่วมสร้างและส่งเสริมมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้ จึงเป็นเหตุให้ต้องมีการศึกษาท้องถิ่นในโรงเรียน แต่ทว่าได้พบปัญหาเกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เนื่องจากความเจริญด้านอุตสาหกรรม และจากการเปลี่ยนแปลงรากฐานวิถีชีวิตของคนในชุมชน จึงเป็นเหตุให้การรักษาขนบธรรมเนียม ประเพณี และชาดการสืบทอด

จากการศึกษาเห็นได้ว่า ประเทศญี่ปุ่นหรือประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่างให้ความสำคัญกับชุมชนผู้เป็นเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยประเทศญี่ปุ่นนั้น มีการดำเนินงานด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยภาครัฐต้องแจ้งให้ประชาชนทราบก่อนเสมอ มีกฎหมายกำหนดสิทธิมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เป็นของชุมชน จึงทำให้ชุมชนรู้สึกถึงการมีตัวตน และเกิดเครือข่ายทางวัฒนธรรมระหว่างชุมชนในการช่วยกันส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม อีกทั้งยังปลูกฝังให้เด็กในชุมชนจากการเรียนการสอนของโรงเรียนในชุมชนให้เกิดความรักและหวงแหนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชุมชนตนเอง และในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนนั้น มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่สะท้อนความเข้มแข็งของชุมชน ดังนั้นชุมชนจะได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลกลาง โดยรัฐบาลท้องถิ่นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการทำงานด้านมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างเต็มที่

4. ข้อกฎหมายในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อให้เป็นอำนาจของชุมชนอย่างแท้จริงนั้น โดยสิทธิและผลประโยชน์จะเป็นของชุมชนในฐานะของชุมชน ดังนี้ การมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในชุมชนของตนเองจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มีข้อกำหนดที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังที่จะกล่าวถึงในบทความนี้มีทั้งหมด 5 มาตรา คือ มาตรา 5, มาตรา 10, มาตรา 14 และมาตรา 15 เนื่องจากการมีส่วนร่วมของชุมชนนั้น ย่อมเกิดประโยชน์และมีประสิทธิภาพสูงสุดในเชิงพื้นที่เจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

4.1. คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรรมการระดับชาติ)

4.1.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรรมการระดับชาติ)

กฎหมายมีข้อกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประกอบไปด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 11 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์, ปลัดกระทรวงมหาดไทย, ปลัดกระทรวงวัฒนธรรม, ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, อธิบดีกรมทรัพย์สินทางปัญญา, อธิบดีกรมพัฒนาการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก, อธิบดีกรมศิลปากร, ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ปลัดกรุงเทพมหานคร และประธานสภาวัฒนธรรมแห่งประเทศไทย อีกทั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 8 คน ซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาค

ประชาสังคมและชุมชนด้วย ทั้งนี้ ให้อธิบดีเป็นกรรมการและเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นผู้ช่วยเลขานุการ¹⁷

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรมเป็นประธาน กรรมการโดยตำแหน่ง 11 คน และผู้ทรงคุณวุฒิ 8 คน รวมกรรมการ 20 คน เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของกรรมการพบว่า ยังไม่ครอบคลุมการดำเนินงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง และองค์ประกอบคณะกรรมการที่เป็นผู้แทนหน่วยงานส่วนมากจะไม่มีข้อมูลเชิงลึกเพื่อนำเสนอต่อที่ประชุมในการพิจารณา จึงไม่เกิดการแสดงความคิดเห็นที่ตรงประเด็น ดังนั้นจึงเห็นควรตัดหน่วยงานที่ไม่มีภารกิจโดยตรงออก และควรเพิ่มตัวแทนจากชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแทน เพื่อประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นแก่ชุมชนโดยตรง

4.1.2 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม (กรรมการระดับชาติ)

กฎหมายกำหนดอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการระดับชาติ มีหน้าที่ดังนี้ คือ ให้คำแนะนำหรือคำปรึกษาแก่รัฐมนตรีในการออกกฎกระทรวงตามพระราชบัญญัตินี้ พิจารณาและให้ความเห็นชอบนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัดเสนอ ออกประกาศเกี่ยวกับการกำหนดลักษณะของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมตามมาตรา 4 วรรคสอง ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การจัดทำรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การดำเนินงานของคณะอนุกรรมการกลั่นกรองตามมาตรา 21 ออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกรายการเบื้องต้นมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบการขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และออกระเบียบเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และมาตรการเกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พิจารณาและให้ความเห็นชอบแผนงานและโครงการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่กรมส่งเสริมวัฒนธรรมเสนอ กำกับ ติดตาม และประเมินผลการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม สอดส่อง ดูแล ค้ำครอง ป้องกันมิให้มีการกระทำอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ขึ้นบัญชีไว้ตลอด จนให้ข้อมูลหรือคำแนะนำแก่ผู้ที่นำมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมไปใช้ประกาศเกียรติคุณ เพื่อยกย่องเชิดชูเกียรติแก่บุคคล กลุ่มบุคคล องค์กร หรือหน่วยงานที่ทำคุณประโยชน์เกี่ยวกับการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อพิจารณาหรือปฏิบัติการอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการหรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย¹⁸

¹⁷ Intangible Cultural Heritage Preservation Work Group, *Manual for the Promotion and Preservation of Intangible Cultural Heritage B.E. 2559* (Bangkok: Office of Printing Affairs, War Veterans Welfare Organization, 2018), 2. [In Thai]

¹⁸ Ibid., 4.

โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 10 กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการระดับชาติ ภารกิจหน้าที่ของคณะกรรมการชุดนี้เป็นระดับนโยบาย การออกระเบียบของหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานต้องมีรายละเอียดมาก จึงต้องมีการพิจารณาแบบเชิงลึก ซึ่งอาจไม่ตรงกับเป้าหมายของชุมชนอย่างแท้จริง และไม่มีการดำเนินงานในเรื่องการดูแล คุ้มครอง ป้องกัน เพื่อไม่ให้เกิดการกระทำอันอาจก่อให้เกิดความเสียหายต่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมที่ขึ้นบัญชีไว้แล้ว เมื่อชุมชนไม่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในกรรมการตามมาตรา 5 ชุมชนจึงไม่มีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามมาตรา 10 ผลที่ได้รับนั้นคือชุมชนไม่ได้รับประโยชน์จากการทำหน้าที่ของกรรมการฯ

4.2 คณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด

4.2.1 องค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร

กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร ประกอบไปด้วยปลัดกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่งจำนวน 7 คน ได้แก่ ผู้อำนวยการกองกิจการเครือข่ายทางวัฒนธรรม, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ผู้อำนวยการสถาบันวัฒนธรรมศึกษา, กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากรุงเทพมหานคร, ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยกรุงเทพมหานคร, ผู้อำนวยการสำนักงานการศึกษา กรุงเทพมหานคร, ผู้อำนวยการสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร และประธานสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ซึ่งปลัดกรุงเทพมหานคร แต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และชุมชนด้วย พร้อมทั้งให้ผู้อำนวยการกองวัฒนธรรม สำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร เป็นเลขานุการ และให้อธิบดีแต่งตั้งข้าราชการในกรมส่งเสริมวัฒนธรรมคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการ ทั้งนี้ ปลัดกรุงเทพมหานคร อาจแต่งตั้งข้าราชการในสำนักวัฒนธรรม กีฬา และการท่องเที่ยว กรุงเทพมหานคร อีกคนหนึ่งเป็นผู้ช่วยเลขานุการก็ได้¹⁹

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 14 บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร กำหนดให้มีคณะกรรมการ โดยปลัดกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการฯ กรรมการโดยตำแหน่ง 7 คน และมี ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน รวมกรรมการ 14 คน เมื่อพิจารณาคูณสมบัติของกรรมการพบว่า การมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมน้อยมาก มีกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป ฝ่ายเลขาฯ และผู้อำนวยการกองวัฒนธรรมฯ กรุงเทพมหานคร ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ เนื่องจากภารกิจที่รับผิดชอบโดยตรงมีมาก ในบางพื้นที่ชุมชนในเขตกรุงเทพมหานครมีความซับซ้อน ทำให้ไม่สามารถดำเนินการเข้าถึงชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมได้อย่างแท้จริง

¹⁹ Ibid., 5.

4.2.2 องค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด

กฎหมายกำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นประธานกรรมการ และมีกรรมการโดยตำแหน่ง จำนวน 5 คน ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัด, ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 1, ผู้อำนวยการสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัด, นายกองค้การบริหารส่วนจังหวัด และประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด และมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 6 คน ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมและชุมชนด้วย ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการในสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเป็นเลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการ²⁰

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม มาตรา 15 บัญญัติถึงองค์ประกอบของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด มีผู้ว่าราชการฯ เป็นประธาน กรรมการ โดยตำแหน่ง 5 คน ผู้ทรงคุณวุฒิ 6 คน รวมกรรมการ 12 คน เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของกรรมการพบว่า การมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมน้อยมาก มีกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดในฐานะฝ่ายเลขานุการ มีภารกิจมาก ไม่สามารถดำเนินการได้เต็มศักยภาพ โดยช่องทางการเสนอขึ้นบัญชีนั้น ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเสนอเป็นบัญชีในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ เนื่องจากต้องเป็นรายการเบื้องต้นของจังหวัดก่อน และไม่สามารถระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในอาณาเขตของตนให้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังได้ เนื่องจากคณะกรรมการประจำจังหวัดนั้น ยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างคล่องตัว

4.2.3 อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด

อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด มีหน้าที่ดังนี้ คือ เสนอนโยบายและแผนการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของกรุงเทพมหานคร หรือจังหวัด แล้วแต่กรณี และอาจเสนอแนวทางการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศต่อคณะกรรมการ ดำเนินการร่วมกับชุมชน เพื่อจัดทำรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเบื้องต้น พิจารณาและคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น เพื่อเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อคณะกรรมการ ประสานงานกับเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน รวมทั้งระดมทรัพยากรเพื่อการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เผยแพร่ ประชาสัมพันธ์ และถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม รวมถึงส่งเสริมให้รู้คุณค่าและมีการสืบทอดมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม และปฏิบัติการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย²¹

²⁰ Ibid., 5-6.

²¹ Ibid., 6.

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 16 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกรรมการฯ ที่สำคัญในอนุมาตรา (3) เพื่อทำการพิจารณาและคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น เพื่อเสนอขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมต่อคณะกรรมการ เมื่อกรรมการจากชุมชนเจ้าของวัฒนธรรมมีน้อยกว่ากรรมการจากภาครัฐ ทำให้ชุมชนไม่มีส่วนร่วมที่จะพิจารณาคัดเลือกมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากรายการเบื้องต้น เมื่อมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดจากชุมชน แต่ชุมชนกลับไม่มีส่วนร่วมเท่าที่ควร จึงเป็นเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนรู้สึกไม่อยากอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

5. บทวิเคราะห์ปัญหาของกฎหมายที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม

ปัญหาของการมีส่วนร่วมจากชุมชนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น จากการศึกษาพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 ที่บัญญัติไว้ยังขาดการมีส่วนร่วมจากชุมชน หรือการมีส่วนร่วมยังมีน้อย เมื่อเทียบกับประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ส่งผลให้ชุมชนท้องถิ่นของประเทศไทยไม่ได้มีส่วนในการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นคือ พระราชบัญญัติดังกล่าวไม่เอื้ออำนวยให้สิทธิแก่ชุมชนเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ๆ มีส่วนร่วมในการดูแลสมบัติของตนเอง ด้วยเหตุผล 2 ประการ คือ

ประการที่หนึ่ง: พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 และมาตรา 10 นั้น คณะกรรมการส่วนใหญ่ที่ถูกแต่งตั้งเพื่อส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น เป็นระดับบริหารด้านนโยบาย เช่น รัฐมนตรีวัฒนธรรมเป็นประธานกรรมการโดยตำแหน่ง และผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งไม่ได้มีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นการส่งเสริมและอนุรักษ์จึงเป็นเรื่องของนโยบาย ซึ่งจะปฏิบัติได้ยาก ไม่เป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง และไม่อาจเข้าใจมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้อย่างลึกซึ้ง จึงทำให้เกิดการพัฒนาที่ไม่ยั่งยืน ทั้งที่เจตนารมณ์ของยูเนสโก (UNESCO) สนับสนุนให้ชุมชนหรือกลุ่มคนเข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ รักษา และมีบทบาทในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม²²

ประการที่สอง: พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 14 และมาตรา 15 นั้น กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร นั่นคือ ปลัดกรุงเทพมหานครเป็นประธานกรรมการ และกรรมการโดยตำแหน่งเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ ทำให้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นนั้นคือ การมีส่วนร่วมจากภาคประชาชนมีบทบาทน้อยลงอย่างมาก กล่าวคือ ลักษณะเป็นกรรมการจากภาครัฐมากเกินไป ชุมชนไม่สามารถดำเนินการเสนอเป็นบัญชีในระดับประเทศและระดับนานาชาติได้ เนื่องจากต้องเป็นรายการเบื้องต้นของจังหวัดก่อน

6. สรุปผล และข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผล

พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 บัญญัติขึ้นเพื่อให้การมีส่วนร่วมจากชุมชนของการส่งเสริมและอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมเกิดประสิทธิผลสูงสุด ฉะนั้น ใน

²² Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage 2003, Article 15.

พระราชบัญญัติจำเป็นต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับสิทธิในการแสดงความคิดเห็น และสามารถเข้ามีส่วนร่วมในการดูแลภูมิปัญญาของตนอย่างแท้จริง ดังนี้ ควรมีมาตรการให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถดูแลตนเองเพื่อการปลูกฝังรากเหง้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของพื้นที่นั้น ๆ โดยพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 และ มาตรา 10 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมในระดับชาติ โดยมีองค์ประกอบของคณะกรรมการยังไม่ครอบคลุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและรวมถึงผู้แทนจากชุมชนที่แท้จริงในการเข้าไปมีส่วนร่วม ทั้งนี้ มาตรา 14 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมกรุงเทพมหานคร และมาตรา 15 ได้กำหนดให้มีคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมประจำจังหวัด ทั้งสองมาตราดังกล่าวมีองค์ประกอบของกรรมการคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ขาดการมีส่วนร่วมของชุมชนเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม จึงทำให้การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้น ไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ตามอนุสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 (โดยประเทศไทยเรียกว่ามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม) อีกทั้งยังแตกต่างจากประเทศญี่ปุ่นและประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีการส่งเสริมรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมมาอย่างยาวนานและประสบความสำเร็จในการอนุรักษ์วัฒนธรรมอย่างเป็นที่ประจักษ์ โดยทั้งสองประเทศต่างให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของชุมชนเจ้าของวัฒนธรรม ซึ่งเป็นกุญแจสำคัญในการอนุรักษ์มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ดังนี้แล้ว ประเทศไทยจึงควรมีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายในเรื่องของการมีส่วนร่วมจากชุมชนเจ้าของมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม เพื่อให้การส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมนั้นมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษา ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะเห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายดังต่อไปนี้

6.2.1 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 5 เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น

กล่าวคือ เห็นควรเพิ่มองค์ประกอบคณะกรรมการฯ จากผู้แทนชุมชนจำนวน 6 คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากชุมชนที่ขึ้นบัญชีมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจากภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลาง, ภาคตะวันออก และภาคตะวันตก ภาคละ 1 คน และควรเพิ่มกรรมการจากกระทรวงการต่างประเทศ (เพื่อการประสานงานกับต่างประเทศ), กระทรวงพัฒนาสังคมฯ (เพื่อการถ่ายทอดความรู้ให้แก่ชุมชนสังคม), กระทรวงทรัพยากรฯ (เพื่อทราบความเข้าใจในเรื่องธรรมชาติและจักรวาล) และศูนย์มานุษยวิทยา (เพื่อเกิดองค์ความรู้ทางวิชาการ) ทั้งนี้ ควรตัดกรรมการโดยตำแหน่งจากผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติออก (เนื่องจากไม่มีประเด็นที่จำเป็นในการบูรณาการ ซึ่งในทางปฏิบัตินั้น สามารถขอข้อมูลเพิ่มเติมจากกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมได้อยู่แล้ว)

6.2.2 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 10 เห็นควรให้มีการปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น

กล่าวคือ 1) ให้ชุมชนมีหน้าที่พิจารณาเสนอรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของประเทศไทยที่จะเสนอขึ้นทะเบียนต่อยูเนสโก (UNESCO), 2) ให้ชุมชนสามารถแสดงความคิดเห็นชอบในการดำเนินการ

เพื่อให้ประเทศไทยสมัครเป็นคณะกรรมการภายใต้สนธิสัญญาว่าด้วยการสงวนรักษามรดกวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ของยูเนสโก (UNESCO) และ 3) ให้ชุมชนมีอำนาจในการออกประกาศเพื่อการปรับปรุงสถานะบัญชีรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมให้เป็นปัจจุบัน

6.2.3 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 14 เห็นควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น

กล่าวคือ เห็นควรยกเลิกคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร และควรปรับปรุงให้เป็นการดำเนินงานโดยสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครแทน และเป็นตามกฎกระทรวง โดยการกำหนดที่มา, คุณสมบัติ, หลักเกณฑ์, วิธีการได้มา, จำนวนกรรมการและสมาชิก, วาระการดำรงตำแหน่ง, การพ้นจากตำแหน่ง, การประชุม, การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555

โดยเห็นควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 14 จากความเดิม “ให้สภาวัฒนธรรม กรุงเทพมหานคร มีคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครแทน ประกอบด้วยประธานสภาวัฒนธรรม กรุงเทพมหานครคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทย และกรรมการสภาวัฒนธรรมกรุงเทพมหานครไม่น้อยกว่าสิบแปดคนแต่ไม่เกินห้าสิบคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด” ให้เป็นดังความต่อไปนี้

“ให้มีกรรมการจากผู้แทนชุมชนสี่คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากชุมชนที่ได้ขึ้นบัญชีรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเลือกกันเองภายในกรุงเทพมหานคร”

6.2.4 พระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม พ.ศ. 2559 มาตรา 15 เห็นควรปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมในชุมชนเพิ่มขึ้น

กล่าวคือ เห็นควรยกเลิกคณะกรรมการส่งเสริมและรักษามรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรม ประจำจังหวัด และควรปรับปรุงให้เป็นการดำเนินงานโดยสภาวัฒนธรรมจังหวัดแทน และเป็นตามกฎกระทรวง โดยการกำหนดที่มา, คุณสมบัติ, หลักเกณฑ์, วิธีการได้มา, จำนวนกรรมการและสมาชิก, วาระการดำรงตำแหน่ง, การพ้นจากตำแหน่ง, การประชุม, การบริหารจัดการ และการดำเนินงานของสภาวัฒนธรรม พ.ศ. 2555

โดยเห็นควรปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติม มาตรา 15 จากความเดิม “ให้สภาวัฒนธรรมจังหวัด มีคณะกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัด ประกอบด้วยประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดคนหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้มีสัญชาติไทย และกรรมการสภาวัฒนธรรมจังหวัดไม่น้อยกว่าสิบแปดคนแต่ไม่เกินห้าสิบคน ซึ่งในจำนวนนี้ต้องเป็นบุคคลผู้มีสัญชาติไทยไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนกรรมการทั้งหมด” ให้เป็นดังความต่อไปนี้

“ให้มีกรรมการจากผู้แทนชุมชนสี่คน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากชุมชนที่ได้ขึ้นบัญชีรายการมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมโดยเลือกกันเองภายในจังหวัด”

References

- Egkamong Sarnnoi. *Issues of Laws on Protection of Intangible Cultural Heritage*. Bangkok: Doctor of Laws, 2017. [In Thai]
- Hahairat Bunyopatum. "Local Wisdom and Development." Master's thesis, Faculty of Social Sciences Srinakharinwirot University, 2018. [In Thai]
- Intangible Cultural Heritage Preservation Work Group. *Manual for the Promotion and Preservation of Intangible Cultural Heritage B.E. 2559*. Bangkok: Office of Printing Affairs, War Veterans Welfare Organization, 2018. [In Thai]
- Kiattikajon Wajanasawat. *People's Participation in Policy Implementation Government Recruitment Services*. Bangkok: Planning and Information Division, Department of Employment Ministry of Labor, 2007. [In Thai]
- Kittiporn Jaiboon, and Kingthong Mahapornpaisarn. "Asia Sub-regional Workshop on the Intangible Cultural Heritage." *Thai Cultural Journal* 47, no. 1 (December 2007): 8-9. [In Thai]
- Sesak Vallipodom. *The Nature of Things: Accessing All Truth, Humanity with Social and Cultural Development*. Bangkok: Sod Sri Saritwong Foundation, 2004. [In Thai]
- The Asia-Pacific Cultural Centre for UNESCO (ACCU). "The Protection of Intangible Cultural Heritage in Japan: Database in the Asia-Pacific Intangible Cultural Heritage (ICH)." Paper Presented at the Experts in Cultural Heritage, Intangible, Prevention and how to do Inventory, Bangkok, Thailand, December 13-16, 2005. [In Thai]
- The Group Preserves the Cultural Heritage. *Act for Promotion and Preservation of Intellectual Heritage Cultural Heritage 2016 and the Convention on the Preservation of Intangible Cultural Heritage 2003*. Bangkok: Office of Printing Affairs, War Veterans Organization, 2017. [In Thai]
- Thimsoon Siririsak. "Convention for the Protection of Non-physical Cultural Heritage." *Journal of Ancient City* 38, no. 2 (April-June 2012): 120. [In Thai]